

סדר מועד

מסכת תענית פ"ב

[תעניות ב,א]

סדר תעניות, כיצד?
מוציאין את התבה לרחובה שלעיר,
ונותנין אפר מקלה על גבי התבה,
ובראש הנשיא ובראש אב בית דין,
וכל אחד ואחד נוטל ונותן בראשו.
הזקן שבהן אומר לפניהם דברי כבושין:
אחינו, לא נאמר באנשי ניגוה:
"יירא האלהים את שקם ואת תעניתם",
אלא ^(יגה ג.) "יירא האלהים את מעשיהם,
כי שבו מדרך הרעה";
ובקבלה מהוא אומר? ^(יואל ב,ג)
"וקרעו לבבכם ואל בגדיכם,
ושוכו אל יי אלהיכם".

[תלמוד]

אמר רבי חיה בר בא:
ולמה יוציאין לרחובה שלעיר?
לומר "חשבנו כאלו גולים לפניה!"
אמר רבי יהושע בן לוי:
לפי שנתפללו בצנעה ולא נענו,
לפיכך יצאו לחוץ ויתפרסמו.

אמר רבי חיה בר בא:
ולמה מוציאין את התבה לרחובה שלעיר?
לומר: כלי אחד של תמדה שהיה לנו,
גרמו עונותינו שיתבזה.
רבי חונה רבה דצפורין אמר:
אבותינו חפו אותו זקב,
ואנו חפינו אותו אפר.

אמר רבי יעקב דרומיא:
ולמה תוקעין בקרנות?
לומר: "חשבנו כאלו גועים פבהמה לפניה!"

אמר רבי לוי:

וְלָמָּה יוֹצְאִין בֵּין הַקְּבָרוֹת?
לוֹמֵר: "חֲשַׁבְנוּ כְּאֵלוּ מֵתִים לְפָנֶיךָ!"
אָמַר רַבִּי תַנְחוּמָּה:
וְכֻלָּהֶן בַּה.
אִם מִיִּתָּה אָנוּ חֲזִיבִין, הֲרֵי מֵתִים;
אִם גְּלוּת, הֲרֵי גּוֹלִים.
אִם רַעְבוֹן, הֲרֵי רַעֲבִים.

"וְנוֹתְנִין אַפֶּר מִקְלָה עַל גְּבֵי הַתְּבָה."
עַל שֵׁם:

(תהלים צא, טו) "עֲמוּ אֲנֹכִי בְצָרָה".

אָמַר רַבִּי זְעוֹרָא:
כָּל זְמַן דְּהוּינָא חָמִי לֹון עֲבָדִין כֹּן,
הָוָה גּוֹפֵי רַעַד.
כְּיוֹמוֹי הַרְבֵּי אֵילָא,
הוּוֹן שְׁבָקִין אַרוּנָא וְעֵלְלִין לֹון. <היו עוֹבִים אֶת הָאָרוֹן וְנִכְנְסִים>
אָמַר לֵיהּ רַבִּי זְעוֹרָה:
לָא כֵן תְּנִי:
"לֹא הָיוּ מִתְחַלְפִין עֲלֶיהָ כָּל הַיּוֹם,
אֵלָא אֶחָד הָיָה יוֹשֵׁב וּמְשַׁמֵּר כָּל הַיּוֹם?"

רַבִּי יוֹדֵן בִּירְבֵּי מְנַשֶּׁה וְרַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָן,
תַּד אָמַר:

כְּדִי לְהַזְכִּיר זְכוּתוֹ שְׁלֵאֲבָרְהֶם,
וְחֲרַנְהָ אָמַר:

כְּדִי לְהַזְכִּיר זְכוּתוֹ שְׁלֵיֲצַחֲקָא.
מִן דְּאָמַר "כְּדִי לְהַזְכִּיר זְכוּתוֹ שְׁלֵאֲבָרְהֶם",
בֵּין עֶפֶר בֵּין אַפֶּר, עַל שֵׁם:

(בבאשית יח, כו) "וְאֲנֹכִי עֶפֶר נְאֻפֵר".

מִן דְּאָמַר "כְּדִי לְהַזְכִּיר זְכוּתוֹ שְׁלֵיֲצַחֲקָא",
וּבִלְבַד אַפֶּר:

רוֹאִין אַפֶּרוּ שְׁלֵיֲצַחֲקָא כְּאֵלוּ צְבוּר עַל גְּבֵי הַמְּזַבְחָא.
רַבִּי יוֹדֵה בַר פִּזִּי, כַּד הָוָה נֶפֶק לְתַעֲנִיתָא,

הָוָה אָמַר קְמִיהוּן:

"אַחֲיִנָן, כָּל מִן דְּלָא מְטָא שְׁמַשָּׂא לְגַבִּיָּה,
יִסַּב עֶפֶר וְיִתֵּן גּוֹ רִישִׁיָּה!"

"וּבְרֵאשׁ הַנְּשִׂיא".

אָמַר רַב תַּחְלִיפָא קִיסְרִינָא:

כְּדִי לְפַרְסְמוֹ.

לֹא דוּמָה הַמְתַּבְּזָה מַעְצָמוֹ לְמַתְבַּזָּה מֵאַחַר.

כְּתִיב:

(יואל ב, טו) "יֵצֵא חֲתָן מִתְדָּרוֹ וְכֻלָּה מִחֲפָתָה".

"יֵצֵא חֲתָן מִתְדָּרוֹ", זֶה אַרוּן.

"וְכֻלָּה מִחֲפָתָה", זֶה הַתּוֹרָה.

דָּבָר אַחַר,
”יֵצֵא חֶמֶן מִחֶדְרוֹ”, זֶה הַנָּשִׂיא,
”וְכֹלֶה מִחִפְתָּהּ”, אָב בֵּית דִּין.
רַבִּי חֵלְבוֹ אָמַר לְרַבִּי יוֹדֵן נִשְׂיָא:
”פּוֹק עִמָּן וְצַעֲרֵךְ עֲבִיד”. <צא איתנו וצערך עשוי>
אָמַר רַבִּי יוֹסֵה:
הָדָא אָמְרָה, אֵלִין פִּעְנִיתָא דְאַנָּן עֲבָדִין,
לִית אַנּוּן פִּעְנִין!
לְמָה? דְּלִית נִשְׂיָא עִמָּן.

כְּתוּב אֶחָד אוֹמֵר:
(נִימְקָא ד, יז) ” אֶת פְּנֵי הַפְּרֹכֶת”,
וְכְתוּב אֶחָד אוֹמֵר:
(נִימְקָא ד, יז) ” אֶת פְּנֵי פְּרֹכֶת הַקֹּדֶשׁ”.
רַב אֶתָּא אָמַר:
אֲתַפְּלְגוּן רַבִּי אֶפְהוּ וְרַבְּנִין,
תַּד אָמַר:
חָטָא הַנָּשִׂיא, הַגְּדֵלָה בְּמִקּוּמָה,
חָטָא הַצַּבּוּר, אֵין הַגְּדֵלָה בְּמִקּוּמָה.
וְחִרְנָא אָמַר:
לְפִי שְׁחָטָאוּ תִלְמַד וְהַמְּלַמֵּד.
לְפִיכֵךְ יֵצְאוּ לַחוּץ וְיִתְפָּרְסְמוּ, עַל שֵׁם:
(נִימְקָא ד, כֵּא) ”וְהוֹצִיא אֶת הַפֶּר אֶל מַחוּץ לַמַּחֲנֶה”.

פְּנֵי חִזְקִיָּה:
רָמַז, כָּל מְקוּם שְׂיֵישׁ מְשִׁיחַ, יֵשׁ אַרְוֹן,
וְכָל מְקוּם שְׂאִין מְשִׁיחַ, אֵין אַרְוֹן.
וְאֶתְנָא פְּנֵי דְמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּרַי יֵנָא בְּשֵׁם רַב אֶתָּא:
חֲמִשָּׁה דְּבָרִים הֵינָהּ הַמְּקַדֵּשׁ הָאֶחָדוֹן חֶסֶר מִן הֶרְאִשׁוֹן,
וְאֵלוּ הֵן:
אֵשׁ, וְאַרְוֹן, וְאוּרִים וְחֹמִים,
וְשִׁמֹן הַמְּשֻׁחָה, וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ.
עַל שֵׁם:
(חֲנִי א, ח) ”וְאַרְצָה בּוֹ וְאַכְבְּדָהּ”
וְאֶכְבֵּד כְּתִיב, חֶסֶר הִי”א,
אֵלוּ חֲמִשָּׁה דְּבָרִים,
שְׁהֵינָהּ הַמְּקַדֵּשׁ הָאֶחָדוֹן חֶסֶר מִן הֶרְאִשׁוֹן.

דְּלִמָּא:
רַבִּי בָּא בְּרַבִּי תְּנַחוּם בְּרַ עֲלֵי
וְרַבִּי יֵאֲשִׁיָּה נִפְקוּן לְתַעֲנִיתָא. <יֵצְאוּ לְרוּחֹב>
דְּרַשׁ רַבִּי בָּא בְּרַבִּי זְבִדָּא:
(אִיקָה ג, מֵא) ”נִשְׂא לְכַבְּנוּ אֶל כַּפִּים”,
וְאַפְשָׁר כֵּן?
אֵית בְּרַ נִשׁ דְּנִסְבַּ לְבִיָּה וְיַהֲיִב לִיָּדִיהָ?

אָלֵא מָהוּ "נִשְׂא" ?

נִשְׂוֵי לִבְנֵי לִכְף יְדִינֵן, <נחבונן בכף ידינו, במעשינו>
וְאַחַר כֵּן "אֵל אֵל בְּשָׁמַיִם",
כֵּן, אִם ?הִיָּה הַשְּׂרִיץ בְּיָדוֹ שְׁלֹאֲדָם,
אֶפְלוּ טוֹבֵל בְּמֵי שִׁילוּחַ אוּ בְּמֵי בְּרֵאשִׁית,
אֵין לוֹ טְהָרָה עוֹלָמִית.
הַשְּׁלִיכוּ מִיָּדוֹ, מִיָּד טְהַר.

דָּרַשׁ רַבֵּי תַנְחוּם בַּר עֲלִי:

(דְּבַרֵי הַתְּמִיּוֹם ב' י"ג) "וַיִּכְנָעוּ שָׂרֵי יִשְׂרָאֵל וְהַמְּלָךְ,
וַיֹּאמְרוּ צַדִּיק יִי."

וּבְרֵאוֹת יִי כִּי נִכְנָעוּ,

הָיָה דְּבַר יִי אֵל שְׁמַעְיָה לֵאמֹר,"

נִתְעַנּוּ אֵין כְּתִיב כָּאֵן,

אָלֵא "נִכְנָעוּ, לֹא אֲשַׁחֲתֵם".

דָּרַשׁ רַבֵּי יֵאשְׁיָה:

(צַפְנִיָּה ב"א) "הַתְּקוּשָׁשׁוּ וְקוּשׁוּ",

נִתְקוּשָׁשׁ גְּרַמֵּן עַד דְּלֵא נִקוּשָׁשׁ חוֹרְנִין. <נתקן עצמינו>

בְּגִין דְּאִית הַכָּא בְּנֵי נָשׁ

דְּאִמְרוּן עָלֵי לִישָׁן בִּישׁ גַּבֵּי רַבֵּי יוֹחָנָן,

אָלֵא כָּל עַמָּא לְדִינָה.

אָמְרִין,

הוּוּ תַמָּן רַבֵּי חֵיָּה וְרַבֵּי אִיסִי וְרַבֵּי אִימִי,

וְקָמוּן וְאָזְלוּן לוֹן.

אָמַר רַבֵּי לְעֶזֶר:

שְׁלֵשָׁה דְּבָרִים מְבַטְלִין אֶת הַגְּזֵרָה קִשָּׁה,

וְאֵלוּ הֵן:

תְּפִלָּה וְצַדִּיקָה וְתַשׁוּבָה.

וּשְׁלֵשָׁתָן בְּפָסוּק אֶחָד:

(דְּבַרֵי הַתְּמִיּוֹם ב' ז"ד) "וַיִּכְנָעוּ עַמִּי אֲשֶׁר נִקְרָא שְׁמַי עַלֵיהֶם",

"וַיִּתְפַּלְלוּ", זו תְּפִלָּה;

"וַיִּבְקְשׁוּ פָּנַי", זו צַדִּיקָה,

כְּמָה דְּאֵת אָמַר:

(תהלים י"ט) "אֲנִי בְּצַדִּיק אֲחֻזָּה פְּנִיךָ";

"וַיִּשְׁבּוּ מִדְּרָכֵיהֶם הָרָעִים", זו תַשׁוּבָה.

אִם עָשׂוּ כֵן, מָה כְּתִיב תַמָּן ?

"וְאֲנִי אֲשַׁמַּע מִן הַשָּׁמַיִם,

וְאֶסְלַח לְחַטָּאתָם וְאֶרְפָּא אֶת אַרְצָם."

רַבֵּי חַגִּי דָרַשׁ הָדָא דְרַבֵּי לְעֶזֶר כָּל שְׁעָה בְּתַעֲנִיתָא.

אָמַר רַבֵּי לְעֶזֶר:

סוּף שְׁתָּא כְּשִׁתָּא.

מִן עַפְרָ קִיטָא לְסִתְנָא. <מעפר הקיץ לחורף, לשמר את התבואה>

נִפְחַ צַפּוּנָה, יִצַף לְבַנְיָה. <נושבת רוח צפונית, דאג לבניך>

כָּל שָׁנָה שְׂאִין מִתְרַעֲוִין עָלֶיהָ בְּרֹאשָׁה,
סוֹף שְׂמִתְעַנִּין עָלֶיהָ בְּסוֹפָה.
כָּל שְׂאִינָה חֹסֶה עַל פְּרוֹת חֲבָרְתָּהּ,
סוֹף שֶׁהִיא מֵאַבְדֶּת פְּרוֹתֶיהָ.

אָמַר רַב אֲחָא:

וְרַב הֵיִן מִחְמִיץ. <ריבוי>

אֵית הֵנָּה סְבִין בְּצַפּוֹרִין,

כַּד הֵנִת רַבִּיעֵתָא קַדְמֵיתָא נַחְתָּה,

הוּוֹן מְרִיחִין בְּעַפְרָא,

וְיַדְעִין מִימּוֹר מִימֵי שְׁתָּא.

אָמַר רַבִּי לְעֶזֶר:

(ישעיה נח,ה) **"הִכְזָּה יִהְיֶה צוּם אֲבַחְרָהוּ",**

אֵלָא "יוֹם עֲנוֹת אָדָם נִפְשׁוּ".

אִין זֶה צוּם שְׂאֲנֵי חַפְץ בּוֹ.

וְאִי זֶהוּ צוּם שְׂאֲנֵי חַפְץ בּוֹ?

(ישעיה נח,ו) **"הֲלוֹא זֶה צוּם אֲבַחְרָהוּ,**

פִּתְחַ חֲרָצְבוֹת רָשָׁע, הֲתֵר אֲגִדּוֹת מוֹטָה,

וְשִׁלַּח רְצוּצִים חֲפָשִׁים, וְכָל מוֹטָה תִּנְתְּקוּ."

(ישעיה נח,ז) **"הֲלוֹא פָּרַס לְרַעֲב לַחֲמֶד,**

וְעֲנִיִּים מְרוּדִים תָּבִיא בְּיַת",

מָה כְּתִיב בְּתַרְיָה?

(ישעיה נח,ט) **"אִז תִּקְרָא נִי יַעֲנֶה,**

תִּשְׁוַע וְיֹאמַר הִנְנִי".

אָמַר רַבִּי שְׂמַעוֹן בֶּן לֶקִישׁ:

כְּתִיב:

(פְּרָאשִׁית ב,ו) **"וְיֹאד יַעֲלֶה מִן הָאָרֶץ",**

עָלָה שְׂבָר מִלְמָטָן, מִיַּד הַגְּשָׁמִים יוֹרְדִין.

אָמַר רַבִּי בְּרַכְיָה:

כְּתִיב:

(דְּבָרִים ל,ב) **"יַעֲרֶף כַּמָּטָר לִקְחֵי",**

כָּפוּ עֲרָפָן לְחִשׁוּבָה, מִיַּד הַגְּשָׁמִים יוֹרְדִין.

רַבִּי בְּרַכְיָה עֲבַד תְּלַת עֲשָׂרָה תַעֲנִין,

וְלֹא נִתַּת מְטָרָא, וּבְסוֹפָה אֲתָא גּוֹבֵי.

עָאֵל וְאָמַר קַמִּיהוּן:

אֲחִינָן, חֲמוֹן מָה דְאַנָּן עֲבָדִין,

לֹא דָא הִיא דְגּוֹבֵיָא מְקַנְתֵּר לוֹן?

(מִיָּקָה ג,ז) **"עַל הָרַע כַּפִּים לְהִיטִיב",**

מִרְעִין זֶה לְזֶה בְּכַפִּים וּמִבְקָשִׁין טוֹבָה.

"הַשֵּׁר שְׂאֵל" אֵיכָן הוּא תִשְׁתַּד לִקְחַ?

"וְהַשֵּׁפֵט בְּשִׁלּוּם", שִׁלָּם לִי וְאַשְׁלָם לָךְ,

וְהַגְּדוּל דְּכֵר הֵנִת נִפְשׁוּ הוּא וְיַעֲבִתוּהָ."

עֲבָדוּנָה עֲבָיָא, עֲבָדוּנָה קַלִּיעָה דְּחֻבִין.

וּמִן פְּסָק לָהּ?

"טובם כחזק", טבא דבהון פאלין חזקיא. <הטוב שבהם כקוצים אלה>
"ישר ממסוכה", ישרא דבהון פאלין סוכיא.
"יום מצפיד פקדתך באה",
יום שצפינו לרוחה, בא עלינו גובי.
"עתה תהיה מבוכתם",
מן גוא דאנון בינין.
ובכון ובכון, ונחת מטרא.

אמר רבן שמעון בן לקיש:
תשובה שלרמיות עשו אנשי נינוה.
מה עשו?
רבי חונה בשם רבי שמעון בן חלפוטא:
העמידו עגלים מבפנים ואמותיהם מבחוץ,
סיעים מבפנים ואמותיהם מבחוץ,
והוון אלן געיי מן הקא,
ואלן געיי מן הקא.
אמרין:
אן לית מתרחם עלינו, לינן מרחמין עליהון.
הקא היא דכתיב:

(יואל א, יח) "מה נאנחה בהמה,
נבכו עדרה בקר, פי אין מרעה להם,
גם עדרה הצאן נאשמו."
אמר רב אחא:

בערבא עבדין בן.
(יונה ג, ח) "ויתכסו שקים, האדם והבהמה,
ויקראו אל אלהים בתזקה",
מהו "בתזקה"?

אמר רבי שמעון בן חלפוטא:
חציפא נצח לכשירא,
כל שכן לטובתו שלעולם.
"וישבו איש מדרכו הרעה,
ומן החמס אשר בכפיהם."
אמר רבי יוחנן:

מה שהיה בכף ידיהם, החזירו;
מה שהיה בשדה, תבה ומגדל, <ארונות>
לא החזירו.

כתיב:
(יואל ב, יג) "וקרעו לבבכם ואל בגדיכם,
ושובו אל יי אלהיכם, כי חנון ורחום הוא."
אמר רבי יהושע בן לוי:
אם קרעתם לבבכם בתשובה,
אין אתם קורעין בגדיכם
לא על בגיכם, ולא על בנותיכם,
אלא אל יי אלהיכם. למה?
"כי חנון ורחום הוא,
ארוך אפים ורב חסד ונחם על הרעה."

רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן:
'אָרְךָ אָף' אֵין כְּתִיב כָּאן, אֲלֵא "אָרְךָ אַפִּים",
מְאַרְיָךְ רוּחוֹ עִם הַצְדִּיקִים,
וּמְאַרְיָךְ רוּחוֹ עִם הַרְשָׁעִים.
רַב אֲתָא רַבִּי תַנְחוּם בִּירְבִי חִיָּה בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן:
'אָרְךָ אָף' אֵין כְּתִיב כָּאן אֲלֵא "אָרְךָ אַפִּים",
מְאַרְיָךְ רוּחוֹ עַד שְׁלֵא יִגְבֶּה.
הִתְחִיל לִגְבוֹת, מְאַרְיָךְ רוּחוֹ וְגוֹבֶה.
אָמַר רַבִּי חֲנִינְיָה:
מִן הָאֵמֶר הִרְחַמְנָא וּתְרַן,
יִתְנַתְרוּן בְּנֵי מְעוּי! <יחחככו>
אֲלֵא מְאַרְיָךְ רוּחִיָּה וְגַבִּי דִידִיָּה.

אמר רבי לוי:
מהו אָרְךָ אַפִּים? **רְחִיק רְגוּז.** <רחוק כעס>
לְמַלְךָ שֶׁהָיוּ לוֹ שְׁנֵי לְגִיוֹנוֹת קְשִׁים.
אָמַר הַמֶּלֶךְ,
אִם הָרִים הֵן עִמִּי בַּמְדִּינָה,
עַכְשָׁו בְּנֵי הַמְדִּינָה מְכַעֲסִין אוֹתִי,
וְהֵן עוֹמְדִין וּמְכַלִּין אוֹתִי.
אֲלֵא הָרִינִי מִשְׁלַחַן לְדֶרֶךְ רְחוֹקָה,
שָׂאֵם הַכַּעֲסוֹ אוֹתִי בְּנֵי הַמְדִּינָה,
עַד שְׂאֲנִי מִשְׁלַח אֲחֲרֵיהֶם,
בְּנֵי הַמְדִּינָה מְפִיִּסִים אוֹתִי,
וְאֲנִי מְקַבֵּל פִּיּוֹסָן.
כֵּן אָמַר הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא:
אֵף וְחִמָּה, מִלְּאֲכִי חֲבֵלָה הֵן,
הָרִי אֲנִי מִשְׁלַחַן לְדֶרֶךְ רְחוֹקָה,
שָׂאֵם מְכַעֲסִין אוֹתִי יִשְׂרָאֵל,
עַד שְׂאֲנִי מִשְׁלַח אֲצֵלָן וּמְבִיאָן,
יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂין תְּשׁוּבָה וְאֲנִי מְקַבֵּל תְּשׁוּבָתָן.

הֲדָא הִיא דְּכְתִיב:
(שע"ה יגה) "בָּאִים מֵאֶרֶץ מִרְחָק,
מִקְצֵה הַשָּׁמַיִם, יִי וְכִלֵּי זַעֲמוֹ, לְחַבֵּל כָּל הָאָרֶץ."
אָמַר רַבִּי יִצְחָק:
וְלֹא עוֹד אֲלֵא שְׁנַעַל בַּפְּנִיָּהן.

הֲדָא הִיא דְּכְתִיב:
(יחמ"ה גכה) "פֶּתַח יִי אֶת אוֹצְרוֹ,
וַיּוֹצֵא אֶת כָּלֵי זַעֲמוֹ."
עַד דּוּ פֶתַח, עַד דּוּ טָרַד,
רְחֵמוּי קְרִיבִין.

תְּנִי בְּשֵׁם רַבִּי מְאִיר:
(ישע"ה כו, כא) "כִּי הִנֵּה יִי יֹצֵא מִמְּקוֹמוֹ",
יּוֹצֵא לוֹ מִמְּדֵה לְמִדָּה;
יּוֹצֵא לוֹ מִמִּדַּת הַדִּין,
וּבָא לְמִדַּת רַחֲמִים עַל יִשְׂרָאֵל.

כתיב:

(במדבר כג, ט) "לא איש אל ויכזב".

רבי שמואל בר נחמן ורבנן.

רבי שמואל בר נחמן אמר:

תקדש ברוך הוא ואמר לעשות טובה,

"לא איש אל ויכזב".

ואמר לעשות רעה,

"ההוא אמר ולא יעשה, ודבר ולא יקימנה".

ורבנן אמרין:

לא איש הוא שעשה דבריו של אל כאלו אינן?

(שמות לב, יא) "למה ייחרה אפך בעמך?"

(במדבר כג, ט) "ובן אדם ויתנחם?"

לא בן עמרם הוא שעשה לאל שיתנחם,

(שמות לב, יד) "וינחם יי על הרעה

אשר דבר לעשות לעמו?"

אמר רבי אבהו:

אם יאמר לך איש "אל אני",

מכזב הוא.

"בן אדם אני", <בר אנש, משיח>

סופו לתהות בו. <להתחורט>

"שאני עולה לשמים",

"ההוא אמר ולא יעשה, ודבר ולא יקימנה".

[תעניות ב, ב]

מתניתה.

עמדו בתפלה,

ומורידין לפני התבה זקן ורגיל,

ויש לו בנים וביתו ריקן,

כדי שיהא לבו שלם בתפלה.

ואומר לפניהן עשרים וארבע ברכות:

שמונה עשרה שבכל יום,

ומוסיף עליהם עוד שש,

ואלו הן:

זכרונות ושופרות,

"אל יי בצרתה לי",

"אשא עיני אל הקרים",

"ממעמקים קראתיך יי",

"תפלה לעני כי יעטף".

[תלמוד]

רבי אחא בשם רב:

אין תענית עכשו.
אמר רבי יוסה:
הדא אמרה,
אלין תעניתא האנן עבדין,
לית אלין תענין.
אמר ליה:
בן אמר רב:
כל תענית שאינה נעשית כחקנה,
עליה הכתוב אומר:
(ירמיה יב, ח) "נתנה עלי בקולה על בן שנאתיה".

תני:
עמדו בתפלה,
מורידים לפני התבה זקן ושפל ברה,
ונוח תשחרת,
ורגיל בחכמה ורגיל באגדה
ויש לו בית ושדה.
תנינן "וביתו ריקן",
ואת אמר הכן!
מעברה.
יש לו בנים ובנות.
אם אין להן,
מעבירין כל מה שירצו.

ולמה שמנה עשרה?
אמר רבי יהושע בן לוי:
כנגד שמנה עשרה מזמורות
שכתוב מראשו שלתילים,
עד (תהלים כב) "יענף יי ביום צרה".
אם יאמר לך אדם "תשעה עשר הן", אמר לו:
(תהלים ב) "למה רגשו" לית היא מנון.
מפן אמרו:
המתפלל ואינו נענה, צריך תענית.
אמר רבי מנא:
רמז לתלמיד חכמים הוא,
שאדם צריך לומר לרבו:
"תשמע תפלתך!"

רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי:
כנגד שמנה עשרה חליות שבשזרה, <בעמוד השדרה>
שבשעה שאדם עומד ומתפלל,
צריך לשות בכלן.
מה טעמא?
(תהלים לה, א) "כל עצמותי תאמרנה יי מי כמוך".

רבי לוי אָמר:

כַּנְגֵד שְׁמִנָּה עֲשֶׂה אֲזָכָרוֹת שְׁכָתוּב בְּ -
(תהלים כט) "הִבּוּ לִי בְנֵי אֱלֹהִים."

אָמר רבי חוּנָה:

אם יאמר לך אדם "שבִּעָה עֲשֶׂה הֵן",
אָמר לוֹ:

שְׁלֵמִינִים כָּכָר קִבְעוּהָ תְּכַמִּים בִּיבְנָה.
הַתִּיב רַבִּי לְעֶזְרָא בִּירְכִי יוֹסֵה גְּמִי רַבִּי יוֹסֵה:
וְהָא כְּתִיב:

(תהלים כט,ג) "אֵל הַכְּבוֹד הִרְעִים!"

אָמר לִיה:

וְהִתְנִי:

כּוֹלֵל שְׁלֵמִינִים וְשִׁלְפוּשְׁעִים בְּ מַכְנִיעַ יָדַיִם,"
שְׁלֹזְקָנִים וְשִׁלְגָרִים בְּ מַבְטָח לְצַדִּיקִים,"
שְׁלִדּוּד בְּ בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם."
אֵית לֶךָ מִסְפָּקָה לְכָל תְּדָא וְתִדָא מִנְהֵן אֲזַכְרָה?

רבי חַנְנִיָּה בְּשֵׁם רַבִּי פִינְחָס:

כַּנְגֵד שְׁמִנָּה עֲשֶׂה פְּעָמִים

שְׁאַבוֹת כְּתוּבִין בְּתוֹרָה "אֲבָרְהָם יִצְחָק יַעֲקֹב".
אם יאמר לך אדם "תִּשְׁעַ עֲשֶׂה הֵן",
אָמר לוֹ:

(בְּרֵאשִׁית כח,יג) "וְהִנֵּה יִי נֹצֵב עָלָיו וַיֹּאמֶר",

לֵית הִיא מִנּוּן.

וְאם יאמר לך אדם "שִׁבְעַ עֲשֶׂה הֵן",
אָמר לוֹ:

(בְּרֵאשִׁית מח,טו) "וַיִּקְרָא בְּהֵם שְׁמֵי וְשֵׁם אֲבֹתַי,

אֲבָרְהָם וַיִּצְחָק", מִנּוּן הוּא.

רבי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָן בְּשֵׁם רַבִּי יוֹנָתָן:

כַּנְגֵד שְׁמוּנָה עֲשֶׂה צְוויִין

שְׁכָתוּב בְּפָרָשַׁת מִשְׁכַּן שְׁנֵי.

אָמר רַבִּי חִיָּא בַר אֲדָא:

וּבְלַחֲוֹר מִן:

(שְׁמוֹת לח,כג) "וְזָאתוּ אֲהֵלֵיָאָב בֵּין אַחִיסָמֶד לְמֹטֵה דָן",

עַד סוֹפֵיהָ דְּסַפְרָא.

שִׁבְעַ שְׁלִשְׁבַת מִנּוּן?

אָמר רַבִּי יִצְחָק:

כַּנְגֵד שִׁבְעָה קוֹלוֹת שְׁכָתוּב בְּ -

(תהלים כט) "הִבּוּ לִי בְנֵי אֱלֹהִים."

אָמר רַבִּי יוֹדָן עֲנִתוּדְרִיא:

כַּנְגֵד שִׁבְעַ אֲזָכָרוֹת שְׁכָתוּב בְּ -

(תהלים צב) "מִזְמוֹר שִׁיר לַיּוֹם הַשַּׁבָּת".

תשע שלראש השנה מנין?
אמר רבי בא קרתנגא:
כנגד תשע אזכרות שכתוב בפרשת חנה,
וכתיב בסופה:
(שמואל א ב, י) "וי ידן אפסי ארין".

עשרים וארבע שלתעניות מנין?
רבי חלבו ורבי שמואל בר נחמן,
תריהון אמרין:
כנגד עשרים וארבע פעמים
שכתוב בפרשת שלמה
"רנה", "תפלה", "תחנה".

רבי זעורא בשם רבי ירמיה:
יחיד בתענית צבור
צריך להזכיר מעין המארע,
והיכן הוא אומרה?
בין "גואל ישראל" ל"רופא חולים".
ומה הוא אומר?
"עננו יי, עננו, בעת ובעונה הזאת,
כי בצרה גדולה אנחנו.
ואל תסתר פניך ממנו,
ואל תתעלם מתחנונו,
כי אתה יי אל חנון ורחום,
עונה בעת צרה,
פודה ומציל בכל עת צוקה.
(תהלים קד, ו) "ויצעקו אל יי בצר להם,
ממצוקותיהם יצילם".
ברוך אתה יי, העונה בעת צרה."
רבי יני בירבי ישמעאל בשם הבית רבי יני:
אומרה ב'שומע תפלה".
רבי יונה בשם רב:
אפלו יחיד שגזר על עצמו תענית,
צריך להזכיר מעין המארע.
ואיכן הוא אומרה?
רבי זעורא בשם רב חונה:
אומרה כלילי שבת וכיומו.

אמר רבי מנא:
ואנה דלא בדקיתה,
אן כהדא דרב ירמיה,
ואן כהדא דרבי יני בירבי ישמעאל,
סלקית לסדרא ושמעית:
רב חונה בשם רב:
אפלו יחיד שגזר על עצמו תענית,

צָרִיף לְהִזְכִּיר מֵעֵין הַמַּאֲרָע.

הַתִּיב רַבִּי יוֹסֵה:

וְהָא מִתְּנִיתָה פְּלִיגָא:

"בְּכָל יוֹם מִתְּפַלֵּל אָדָם שְׂמִנָה עֲשָׂרָה,

וּבְמוֹצָאֵי שַׁבָּת וּבְמוֹצָאֵי יוֹם הַכַּפּוּרִים,

וּבְמוֹצָאֵי תַעֲנִית צָבוּר."

מִן מַה דָּאָמַר רַבִּי יוֹסֵה "מִתְּנִיתָה פְּלִיגָא,"

הָוִי:

אֲתַתְּבַת בֵּין "גּוּאָל יִשְׂרָאֵל" לְ"רוּפָא חוּלִים". <הוֹפְרָכָה>

רַבִּי אַחָא בְּרַי יִצְחָק בְּשֵׁם רַבִּי חוּנָה רַבָּה הִצְפוּרִין:

יְחִיד בְּתַשְׁעָה בָּאָב צָרִיף לְהִזְכִּיר מֵעֵין הַמַּאֲרָע.

וּמָהוּ אוֹמֵר?

"רַחֵם יי אֱלֹהֵינוּ,

בְּרַחֲמֵיךָ הַרְבִּים וּבְחַסְדֵיךָ הַנְּאֻמָּנִים,

עֲלֵינוּ וְעַל יִשְׂרָאֵל עַמְּךָ, וְעַל יְרוּשָׁלַיִם עִירְךָ,

וְעַל צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדְךָ,

וְעַל הָעִיר הָאֲבֵלָה, הַהֲרוּסָה, הַשׁוֹמְמָה,

הַנְּתוּנָה בְּיַד זָרִים, הַרְמוּסָה בְּכַף עָרִיצִים,

וְיִבְלַעוּהָ לְגִיוֹנוֹת וַיִּחַלְלוּהָ עוֹבְדֵי פְסִלִים.

כִּי לְיִשְׂרָאֵל עַמְּךָ נִתְּנָה בְּאַהֲבָה לְנַחֲלָה,

וּלְזֶרַע יִשְׂרָאֵל יְרוּשָׁה הוֹרְשָׁתָה.

כִּי בְּאֵשׁ הַחֲרֻבְתָּהּ,

וּבְאֵשׁ אֲתָה עֲתִיד לְבַנוֹתָהּ, כְּאָמֹר:

(זְכָרְיָה ב, ט) "נִאֲנִי אֶהְיֶה לָּהּ נֶאֱמָם יי,

חוֹמַת אֵשׁ סָבִיב, וּלְכָבוֹד אֶהְיֶה בְּתוֹכָהּ."

רַבִּי אֲבָדִימָא הִצְפוּרִין בְּעָא קָמִי רַבִּי מְנָא:

אֵיכָן הוּא אוֹמְרָה?

אָמַר לֵיה:

וְאָדִין אַתָּה לְזוּ?

כֵּן אָמַר רַב יְרֵמְיָה בְּשֵׁם רַב:

כָּל דְּבָר שֶׁהוּא לְפָא, אוֹמְרוּ בְּעֵבֻדָּה;

כָּל דְּבָר שֶׁהוּא לְשַׁעֲבַר, אוֹמְרוּ בְּהוֹדְיָה.

מִתְּנִיתָה אָמְרָה כֵּן:

"נוֹתֵן הוֹדְיָה לְשַׁעֲבַר וְצוּעַק לְעֲתִיד לְבָא.

אִי זוּ הִיא שְׂבַע מֵעֵין שְׂמִנָה עֲשָׂרָה?

רַב אָמַר:

סוּף כָּל בְּרָכָה וּבְרָכָה.

וּשְׂמוּאֵל אָמַר:

רֵאשׁ כָּל בְּרָכָה וּבְרָכָה.

אֵית תַּנִּי תַנִּי:

שְׂבַע מֵעֵין שְׂמִנָה עֲשָׂרָה.

אֵית תַּנִּי תַנִּי:

שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה מְעִין שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה?
 מִן הָאָמֵר "שֶׁבַע מְעִין שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה",
 מְסִיעַ לְשִׁמוּאֵל;
 מִן הָאָמֵר "שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה מְעִין שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה",
 מְסִיעַ לְרַב.
 רַבִּי זְעוּרָה שֶׁלַח לְרַבִּי נַחוּם,
 גָּבִי רַבִּי יַצִּי בִּירְבִי יִשְׁמַעְאֵל,
 אָמַר לֵיהּ:
 אִי זוּ הִיא שֶׁבַע מְעִין שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה דְשִׁמוּאֵל?
 אָמַר לֵיהּ:
 "הִבִּינְנוּ,
 רַצָּה תְּשׁוּבָתְנוּ,
 סִלַּח לָנוּ,
 גְּאָלְנוּ,
 רַפָּא חֵלְיֵינוּ,
 בְּרַךְ שְׁנוּתֵינוּ."
 אָמַר רַבִּי חַגִּי:
 אִם הָיוּ מוֹת גְּשָׁמִים, אֹמֵר "גְּשָׁמֵי בְּרָכָה";
 אִם הָיוּ טְלָלִים, אֹמֵר "טְלָלֵי בְּרָכָה".
 "כִּי מְפֹזְרִים אֶתְּהָ מִקְּבִץ,
 וְתוֹעִים עָלֶיךָ לְשִׁפְטָא,
 וְעַל תְּרַשְׁעִים תְּשִׁיב זְדָרָא,
 וְיִשְׁמַחוּ כָּל חוֹסֵי בְּךָ
 בְּבִגְדֵי עִירָךָ וּבְחֻדוֹשׁ בֵּית מִקְדָּשְׁךָ,
 כִּי טָרָם נִקְרָא, אֶתְּהָ תַעֲנָה, כְּאָמֹר:
 (ישעיה סח, כד) "יְהִי טָרָם יִקְרָאוּ, וְאֲנִי אֶעֱנֶה,
 עוֹד הֵם מְדַבְּרִים, וְאֲנִי אֲשַׁמְעֵם."
 (תהלים כה, ו) "בְּרוּךְ יי כִּי שָׁמַע קוֹל תַּחֲנוּנָי.".
 בְּרוּךְ אֶתְּהָ יי, שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה."
 וְאוֹמֵר שְׁלֵשׁ בְּרָכוֹת רֵאשׁוֹנוֹת,
 וְשְׁלֵשׁ בְּרָכוֹת אַחֲרוֹנוֹת.

[תְּעֻנֹת ב, ג]

מִתְּנִיחָה.

רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר:
 לֹא הָיָה צְרִיךְ לוֹמַר זְכוּרוֹת וְשׁוֹפְרוֹת,
 אֶלָּא אֹמֵר תַּחֲתִיקֵם:
 "רַעֲב כִּי יִהְיֶה בְּאֶרֶץ, דְּבַר כִּי יִהְיֶה" וְגו',
 "אֲשֶׁר הָיָה דְּבַר יי אֶל יִרְמְיָהוּ
 עַל דְּבָרֵי הַבְּצֻרוֹת",
 וְאוֹמֵר חוֹתְמִיקֵם.

[תלמוד]

כָּל הַבְּרָכוֹת אַחַר חוֹתְמוֹתֶיךָ,
וְאֵין אוֹמְרִים בְּרָכָה פְּסוּק.
הַחֵיב רַבִּי יִצְחָק בַּר אֶלְעָזָר קָמִי רַבִּי יוֹסֵה:
מִפְּנֵי דֵּי אָמַר "אַחַר חוֹתְמוֹתֶיךָ",
יֹאמֵר בְּרָכָה פְּסוּק!
אָמַר:
חַכִּים הוּא הֵדֵן טֵלְיָא? <חַכִּים הַצַּעִיר הַזֶּה>
דְּהוּא סָבוּר! <כִּי הוּא מִפּוֹלְפֵל>
מָהוּ "אַחַר חוֹתְמוֹתֶיךָ"?
שְׂאֵם הֵיָה עוֹמֵד בְּשַׁחְרִית, וְהַזְכִּיר שְׁלַעֲרַבִּית,
וְחִזַּר וְחָתַם בְּשַׁלְשָׁחְרִית, יִצְאָ.

אָמַר רַב אַחָא:
כָּל הַבְּרָכוֹת מֵעֵין חוֹתְמוֹתֶיךָ.

וְאַלְעָזָר הָאֲמַרְיָן:
(יְשַׁעְיָה יב,ו) "צִהְלֵי נְרַנֵּי יוֹשְׁבֵת צִיּוֹן,
כִּי גָדוֹל בְּקִרְבָּךְ קִדּוּשׁ יִשְׂרָאֵל."
אֵין בּוֹ מִשּׁוּם בְּרָכָה פְּסוּק.

[תְּעַנִּיּוֹת ב,ד]
מִתְּנִיחָה.

עַל הַרְאָשׁוֹנָה הוּא אוֹמֵר:
מִי שֶׁעָנָה אֶת אַבְרָהָם אָבִינוּ בְּהַר הַמּוֹרִיָּה,
הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וְיִשְׁמַע בְּקוֹל צַעֲקוֹתְכֶם בַּיּוֹם הַזֶּה;
כְּרוּף אַתָּה יִי גּוֹאֵל יִשְׂרָאֵל.

[תַּלְמוּד]

וְלֹא יִצְחָק נִגְאָל?
מִפְּנֵי שֶׁנִּגְאָל יִצְחָק, כָּמִי שֶׁנִּגְאָלוּ כָּל יִשְׂרָאֵל.

רַבִּי בִּיבִי רַבָּא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן:
אָמַר אַבְרָהָם לְפָנָי הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא:
"רַבּוֹן הָעוֹלָמִים, גְּלוּי וְיִדּוּעַ לְפָנֶיךָ,
שֶׁבִשְׁעָה שֶׁאֲמַרְתָּ לִּי לְהַעֲלוֹת אֶת יִצְחָק בְּנִי,
הֵיָה לִּי מָה לְהַשִּׁיב וְלוֹמַר לְפָנֶיךָ.
אֲתָמוּל אֲמַרְתָּ לִּי:
(בְּרֵאשִׁית כ"א, יב) "כִּי בִיִּצְחָק יִקְרָא לְךָ זָרַע",
וְעַכְשָׁו אַתָּה אוֹמֵר:
(בְּרֵאשִׁית כ"ב, ב) "וְהַעֲלֵהוּ שָׁם לְעֹלָה!"
חַס וְשָׁלוֹם לֹא עָשִׂיתִי כֵּן,
אֶלֶּא כִּבְשִׁיתִי אֶת יִצְרָי וְעָשִׂיתִי רְצוֹנָךְ.
כֵּן יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵי,

שְׁבַשְׁעָה שֶׁהָיוּ בְּנָיו שְׁלִיצְחָק בְּנֵי נִכְנָסִין לִידֵי צָרָה,
וְאִין לָהֶם מִי לְלַמֵּד עֲלֵיהֶם סַנְגוּרִיא,
אִתָּה תִּהְיֶה מְלַמֵּד עֲלֵיהֶם סַנְגוּרִיא,
”יִי יְרֵאָה”,

אֵת נֹזֶכֶר לָהֶם עֲקָדְתוֹ שְׁלִיצְחָק אָבִיהֶם,
וּמִתְמַלֵּא עֲלֵיהֶם רַחֲמִים.”

מָה כְּתִיב בְּתַרְיָה?

(בְּרֵאשִׁית כ"ג) ”וַיִּשָּׂא אֲבָרְהָם אֶת עֵינָיו,
וַיֵּרָא וְהִנֵּה אֵיל אַחַר, נֹאֲחַז בְּסִבְבָּךְ בְּקַרְנָיו,
וַיִּלֶּךְ אֲבָרְהָם וַיִּקַּח אֶת הָאֵיל,
וַיַּעֲלֵהוּ לְעֵלָה תַּחַת בְּנוֹ.”
מָהוּ ”אַחַר”?

אָמַר רַבִּי יוֹדָה בִּירְבֵי סִימוֹן:
אָמַר הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא לְאַבְיָנוּ אֲבָרְהָם:
”אֲבָרְהָם, אַחַר כָּל הַדּוֹרוֹת,
עֲתִידִין בְּנֵיךְ לְאַחֵז בְּעֹנוֹת וּלְהַסְתַּבֵּךְ בְּצָרוֹת,
וְסוֹפֵן לְהַגָּאֵל בְּקַרְנָיו שְׁלֵאֵיל הַזֶּה,
שְׁנֵאָמַר:
(זכר׳ה ט׳יז) ”וַאֲדַנִּי יִי בְּשׁוֹפֵר יִתְקַע,
וְהִלֵּךְ בְּסַעֲרוֹת תִּימָן.”

רַבִּי חוּנָה בְּשֵׁם רַבִּי חִינָנָה בַּר יִצְחָק:
כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם הָיָה אֲבָרְהָם רוֹאֶה אֶת הָאֵיל
נֹאֲחַז בְּאֵילָן זֶה, וְנִתּוֹר וַיּוֹצֵא, <ומשתחרר>
נֹאֲחַז בְּחֶרֶשׁ זֶה וְנִתּוֹר וַיּוֹצֵא,
נֹאֲחַז בְּסִבְבָּךְ זֶה וְנִתּוֹר וַיּוֹצֵא.
אָמַר לוֹ הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא:
אֲבָרְהָם, כִּי עֲתִידִין בְּנֵיךְ נֹאֲחַזִּים בְּעֹנוֹת,
וּמְסַתְּבִיךְ בַּמַּלְכוּת,
מִבְּבַל לְמַדִּי, מְמַדֵּי לְיוֹן וּמִיּוֹן לְאַדּוּם.
אָמַר לְפָנָיו:
רַבּוֹן הָעוֹלָמִים! יִהְיֶה כֵן לְעוֹלָם?
אָמַר לוֹ:
לא! וְסוֹפֵן לְהַגָּאֵל בְּקַרְנָיו שְׁלֵאֵיל הַזֶּה:
”וַאֲדַנִּי יִי בְּשׁוֹפֵר יִתְקַע וְהִלֵּךְ בְּסַעֲרוֹת תִּימָן.”

[תַּעֲנִיּוֹת ב,ה]

מִתְנִיָּתָה.

עַל הַשְּׁנֵיָה הוּא אוֹמֵר:
מִי שֶׁעָנָה אֶת אֲבוֹתֵיכֶם עַל יַם סוּף,
הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וַיִּשְׁמַע בְּקוֹל צַעֲקוֹתְכֶם הַיּוֹם הַזֶּה;
בְּרוּךְ אִתָּה יִי זוֹכֵר הַנְּשַׁכְּחוֹת.

[תַּלְמוּד]

ארבע כּתּוּבִים נֶעֱשׂוּ אֲבוֹתֵינוּ עַל הַיָּם :
 אַחַת אוֹמֶרֶת "נִפְּל לַיָּם",
 וְאַחַת אוֹמֶרֶת "נִחְזֹר לְמִצְרַיִם",
 וְאַחַת אוֹמֶרֶת "נַעֲשֶׂה עִמָּהֶן מִלְחָמָה",
 וְאַחַת אוֹמֶרֶת "נִצְנַח כְּנִגְדָּן".
 זוֹ שְׁאֵמְרָה "נִפְּל לַיָּם",
 אָמַר לָהֶן מֹשֶׁה :
 (שְׁמוֹת י"ג) "הִתְיַצְּבוּ וּרְאוּ אֶת יְשׁוּעַת יי",
 אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה לָכֶם הַיּוֹם",
 זוֹ שְׁאֵמְרָה "נִחְזֹר לְמִצְרַיִם",
 אָמַר לָהֶן מֹשֶׁה :
 "כִּי אֲשֶׁר רְאִיתֶם אֶת מִצְרַיִם הַיּוֹם,
 לֹא תִסְפוּ לִרְאֹתָם עוֹד עַד עוֹלָם."
 וְזוֹ שְׁאֵמְרָה "נַעֲשֶׂה עִמָּהֶן מִלְחָמָה",
 אָמַר לָהֶן מֹשֶׁה :
 (שְׁמוֹת י"ד) "יִי יִלְחֶם לָכֶם",
 וְזוֹ שְׁאֵמְרָה "נִצְנַח כְּנִגְדָּן",
 אָמַר לָהֶן מֹשֶׁה :
 "וְאַתֶּם תִּחְרְשׁוּן.

[תַּעֲנִיּוֹת ב,ו]

[מִתְנִיָּה.](#)

עַל הַשְּׁלִישִׁית הוּא אוֹמֵר :
 מִי שֶׁעָנָה אֶת יְהוֹשֻׁעַ בְּגִלְגָּל,
 הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וַיִּשְׁמַע בְּקוֹל צַעֲקוֹתְכֶם הַיּוֹם הַזֶּה ;
 בְּרוּךְ אַתָּה יי שׁוֹמֵעַ תְּרוּעָה.

[תַּלְמוּד]

רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לֵקִישׁ בְּשֵׁם רַבִּי יַנִּי :
 שִׁתְּףָה הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁמוֹ הַגְּדוֹל בְּיִשְׂרָאֵל.
 לְמַלְךְ שֶׁהָיָה לוֹ מִפְּתַח שַׁל פְּלִמְנִטְרִין קְטַנָּה. <קוֹפֶסֶת תַּכְשִׁיטִים>
 אָמַר הַמֶּלֶךְ :

אִם אֲנִי מְנִיחָה כְּמוֹת שְׁהִיא, אֲבִדָּה הִיא.
 אֲלֹא הֲרִינִי עוֹשֶׂה לָהּ שְׁלִשְׁלֹת,
 שְׁאִם אֲבִדָּה, הַשְּׁלִשְׁלֹת תִּהְיֶה מוֹכַחַת עָלֶיהָ.
 כֵּן אָמַר הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא :
 אִם מְנִיחַ אֲנִי אֶת יִשְׂרָאֵל כְּמוֹת שְׁהִים,
 נִבְלָעִין הֵן בֵּין הַגּוֹיִם,
 אֲלֹא הֲרִי אֲנִי מִשְׁתַּף שְׁמִי הַגְּדוֹל בָּהֶם,
 וְהֵן תִּיִים.

[מָה טַעְמָא ?](#)

(וְהוֹשֵׁעַ ט,ז) "וַיִּשְׁמְעוּ הַכֹּנַעֲנִי וְכָל יִשְׂכֵי הָאָרֶץ,

וְנִסְבוּ עָלֵינוּ וְהִכְרִיתוּ אֶת שְׁמֵנוּ מִן הָאָרֶץ,
וַיְמַה תַּעֲשֶׂה לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל",
שֶׁהוּא מִשְׁתַּף בָּנוּ? מִיָּד:
(יהושע ד, י) "וַיֹּאמֶר יי אֵל יְהוֹשֻׁעַ קִם לָךְ",
קִם לָךְ הֵהוּא דְאִדְכָרְתָּ.
רַבִּי יִנְי זְעִירָא בְּשֵׁם אַבְהֵתִיָּה:
כָּל מִי שְׁאִינוּ כְּשֶׁר כִּיהוֹשֻׁעַ,
שְׁאֵם יִפֹּל עַל פָּנָיו,
יֹאמֶר לוֹ הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא "קוּם לָךְ",
אֵל יִפֹּל, וּבִלְבָד יִחִיד עַל תְּצַבּוֹר.

[תעניות ב, ז]

מתניתה.

עַל הַרְבִּיעִית הוּא אוֹמֵר:
"מִי שֶׁעָנָה אֶת שְׁמוֹאֵל בְּמִצְפָּה,
הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם,
וַיִּשְׁמַע בְּקוֹל צַעֲקוֹתְכֶם הַיּוֹם הַזֶּה;
בְּרוּךְ אַתָּה יי שׁוֹמֵעַ צַעֲקָה."

[תלמוד]

כתיב:

(שמואל א ג, י) "וַיִּקְבְּצוּ תְּמַצְפָּתָה,
וַיִּשְׁאָבוּ מִיָּם וַיִּשְׁפְּכוּ לְפָנָי יי",
וְכִי מִיָּם שֶׁפְּכוּ?
אֵלָּא מְלִמַּד שֶׁשְׁפָּכוּ אֶת לִבָּם כַּמִּים.
"וַיֹּאמְרוּ שָׁם: תְּטָאֲנוּ לִי".
אָמַר רַבִּי שְׁמוֹאֵל בַּר רַב יִצְחָק:
לְבַשׁ שְׁמוֹאֵל חֲלוּקָן שֶׁלְּכָל יִשְׂרָאֵל,
אָמַר לְפָנָיו:
"רַבּוֹן הָעוֹלָמִים,
כְּלוּם אַתָּה הֵן אֶת הָאָדָם,
אֵלָּא עַל שֶׁהוּא אוֹמֵר לְפָנָיךְ "לֹא תְטָאֲתִי"?
(ירמיה ב, לה) "הִנְנִי נִשְׁפָּט אוֹתְךָ,
עַל אֲמָרְךָ לֹא תְטָאֲתִי",
וְאֵלּוֹ אוֹמְרִין לְפָנָיךְ "תְּטָאֲנוּ".

[תעניות ב, ח]

מתניתה.

עַל הַחֲמִישִׁית הוּא אוֹמֵר:
"מִי שֶׁעָנָה אֶת אֱלִיהוּ בְּחֵר הַפְּרָמָל,
הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם,
וַיִּשְׁמַע בְּקוֹל צַעֲקוֹתְכֶם הַיּוֹם הַזֶּה;

ברוך אתה יי שומע תפלה.

[תלמוד]

כתיב:

(מלכים א יח, לו) "נייהי בעלות המנחה,
ויגש אליהו הנביא ויאמר:
יי אלהי אברהם יצחק וישׂראל,
היום יודע כי אתה אלהים בישראל ואני עבדך",
ואליהו מקריב בשעת אסור הבמות!
אמר רבי שמליי
הבורא אמר ליה:
"ובדברך עשיתי", ובדבורך עשיתי.
(מלכים א יח, לו) "ענני יי ענני!"
ענני בזכותי, ענני בזכות תלמידי.

[תעניות ב, ט]

מתניתה.

על הששית הוא אומר:
"מי שענה את יונה ממעי הדגה,
הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה;
ברוך אתה יי העונה בעת צרה."

[תלמוד]

כתיב:

(יונה ב, ג) "ויאמר:
קראתי מצרה לי אל יי ויענני".
לא צרכה הלא דוד ושלמה, <לא היה צריך אלא>
ואחר כך אליהו ויונה!
אלא בשביל לחתם ב"מרחם על הארץ".

[תעניות ב, י]

מתניתה.

על השביעית הוא אומר:
"מי שענה את דוד ואת שלמה בנו בירושלים,
הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה;
ברוך אתה יי המרחם על הארץ."

[תלמוד]

"על השביעית",

מִשׁוּם סוּמְכוּס אָמְרוּ:

”בְּרוּךְ מִשְׁפִּיל רַמִּים.”

נִיחָא שְׁלֵמָה הִכְתִּיב בֵּיהּ:

(מלכים א ח, יג) ”בָּנָה בְּנִיתִי בַּיִת זָבֵל לָךְ”.

דָּוִד לָמָּה?

עַל יְדֵי שְׁבָקֶשׁ לַעֲמֹד עַל מַנְיָנָן שְׁלִישְׁרָאֵל.

אָמַר רַבֵּי אַבְהוּ:

כְּתִיב:

(תהלים ד, ב) ”בִּקְרָאִי, עֲנֵנִי אֱלֹהֵי צְדָקָי!

בִּצְרָר, הִרְחַבְתָּ לִּי”.

אָמַר דָּוִד לִפְנֵי הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא:

”רַבּוֹן הָעוֹלָמִים!

כָּל צָרָה שֶׁהֵיִתִּי נִכְנַס לָהּ,

אֲתָה הֵיִתָּ מִרְחִיבָהּ לִי.

נִכְנַסְתִּי לְצָרְתָּהּ שֶׁל בַּת שֶׁבַע,

וְנָתַתָּ לִּי אֶת שְׁלֵמָה.

נִכְנַסְתִּי לְצָרְתָן שְׁלִישְׁרָאֵל,

וְנָתַתָּ לִּי אֶת בַּיִת הַמְּקֻדָּשׁ.

הֲדָא הִיא דְּכְתִיב:

(דברים תימים א כב, א) ”וַיֹּאמֶר דָּוִד:

זֶה הוּא בַּיִת יְיָ הָאֱלֹהִים,

וְזֶה מִזְבַּח לְעֹלֶה לְיִשְׂרָאֵל”.

[תְּעֻנֹת בִּיא]

מִתְנַיְתָה.

מַעֲשֵׂה בִימֵי רַבִּי חֵלְפָתָה

וּבִימֵי רַבִּי חֲנַנְיָה בֶן תְּרַדְיּוֹן,

שֶׁעָבַר אַחַד לִפְנֵי הַתְּבָחָה,

וְגָמַר אֶת כָּל הַבְּרָכָה,

וְעָנָה אַחֲרָיו:

”אָמֵן. תְּקַעוּ, הַפְּהַנִּים, תְּקַעוּ!

מִי שֶׁעָנָה אֶת אַבְרָהָם בְּהַר הַמּוֹרְיָה,

הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וַיִּשְׁמַע בְּקוֹל צַעֲקַתְכֶם הַיּוֹם הַזֶּה.

הָרִיעוּ בְּנֵי אֶהֱרָן, הָרִיעוּ!

מִי שֶׁעָנָה אֶת אַבּוֹתֵיכֶם עַל יַם סוּף,

הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וַיִּשְׁמַע בְּקוֹל צַעֲקַתְכֶם הַיּוֹם הַזֶּה.”

וּכְשָׁבָא דְּבַר אֲצֵל חֲכָמִים, אָמְרוּ:

לֹא הָיוּ נוֹהֲגִין כֵּן אֶלָּא בְּשַׁעַר הַמְּזוּרָח.

[תְּלִמוּד]

תְּנִי:

לֹא הָיוּ עוֹנִינֵן ”אָמֵן” בְּבֵית הַמְּקֻדָּשׁ.

וּמָה הָיוּ אוֹמְרִים?

”ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד.”
ומניין שלא היה עונין ”אמן” במקדש?
תלמד לומר:
(נחמיה ט, ה) ”קומו ברכו את יי אלהיכם,
מן העולם עד העולם.”
ומניין על כל ברכה וברכה?
תלמד לומר:
”ומרום על כל ברכה ותהלה.”

[תעניות ב, יב-יג]

[מתנייה.](#)

שלש תעניות הראשונות,
אנשי משמר מתעניין ולא משלימין,
ואנשי בית אב לא היו מתעניין.
שלש שניות,
אנשי משמר מתעניין ומשלימין,
ואנשי בית אב מתעניין ולא משלימין.
שבע אחרונות,
אלו נאלו מתעניין ומשלימין.
הברי רבי יהושע.
וחכמים אומרים:
שלש תעניות הראשונות,
אלו נאלו לא היו מתעניין.
שלש שניות,
אנשי משמר מתעניין ולא משלימין,
ואנשי בית אב לא היו מתעניין.
ושבע אחרונות,
אנשי משמר מתעניין ומשלימין,
ואנשי בית אב מתעניין ולא משלימין.

אנשי משמר מתרין לשנות יין בלילות,
אבל לא בימים;
ואנשי בית אב, לא ביום ולא בלילה.
אנשי משמר ואנשי מעמד
אסורין מלספר ומלכבס,
ובחמישי מתרין, מפני כבוד השבת.

[תלמוד]

מפני מה אנשי משמר מתרין לשנות יין בלילות,
אבל לא בימים?
שאם תכבד העבודה על אנשי בית אב,
יצטרפו אנשי משמר עמהן.
אנשי בית אב, לא ביום ולא בלילה?

שָׁהם תְּדַרְיִין בְּעִבְרָה.

”אֲנָשִׁי מִשְׁמֵר וְאֲנָשִׁי מַעֲמֵד אֲסוּרִין מִלְּסַפֵּר וּמִלְּכַבֵּס,
בְּחִמְיָשִׁי מִתְּרִין, מִפְּנֵי כְבוֹד הַשַּׁבָּת.”
הָא שְׁאָר כָּל הַיָּמִים, אֲסוּרִין.
רַבִּי יוֹסֵה, רַבִּי אֲבָהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן,
רַבִּי אֲבוּן, רַבִּי יִסָּא בְּשֵׁם חִזְקִיָּה:
גָּזְרוּ עֲלֵיהֶן שְׁלָא יִכְנָסוּ לְשַׁבְּתָן מְגֻלִין.

תַּמָּן תְּנִינָן:

אֵלּוּ מְגַלְחִין בְּמוֹעֵד:
הֵבֵא מִמְּדִינַת הַיָּם, וּמִבֵּית הַשַּׁבִּיָּה,
וְהַיּוֹצֵא מִבֵּית הָאֲסוּרִין,
וְהַמְּנַדֵּה שְׁהַתִּירוּ לוֹ חֻקִּים.
הָא שְׁאָר כָּל בְּנֵי אָדָם אֲסוּרִין.
אָמַר רַבִּי סִימוּן:
גָּזְרוּ עֲלֵיהֶם שְׁלָא יִכְנָסוּ לְרַגְלֵי מְגֻלִין.

תְּנִי:

כָּל מִי שֶׁהוּא מַכִּיר אֲנָשִׁי מִשְׁמֵר שְׁלוֹ,
וְאֲנָשִׁי בֵּית אָב שְׁלוֹ,
וְהוּא מִבְּתֵי אָבוֹת קְבוּעִין,
אֲסוּר כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם.
וְכָל מִי שֶׁהוּא מַכִּיר אֲנָשִׁי מִשְׁמֵר שְׁלוֹ,
וְאִינוּ מַכִּיר אֲנָשִׁי בֵּית אָב שְׁלוֹ,
וְהוּא מִבְּתֵי אָבוֹת קְבוּעִין,
אֲסוּר כָּל אוֹתָהּ הַשַּׁבָּת.
וְכָל מִי שֶׁאִינוּ מַכִּיר לֹא אֲנָשִׁי מִשְׁמֵר שְׁלוֹ,
וְלֹא אֲנָשִׁי בֵּית אָב שְׁלוֹ,
וְהוּא מִבְּתֵי אָבוֹת קְבוּעִין,
רַבִּי אוֹמֵר:
אוֹמֵר אֲנִי שֶׁהוּא אֲסוּר לְעוֹלָם,
אֵלּא שְׁתַּקְנָתוֹ קִלְקַלְתּוֹ, שְׂיֵהָא מִתָּר בְּהֶסְפֵּד.

כְּמָה דְתָמַר:

תַּקְנָתוֹ קִלְקַלְתּוֹ, שְׂיֵהָא מִתָּר בְּהֶסְפֵּד.
וְדַכּוּתָהּ,
תַּקְנָתוֹ קִלְקַלְתּוֹ, שְׂיֵהָא מִתָּר בַּמְּלָאכָה.

[תַּעֲנִיּוֹת בִּיד]

מִתְּנִיָּתָה.

כָּל הַכְּתוּב בַּמְּגִלָּה ”דִּי לֹא לְמַסְפֵּד”, <מְגִילַת תַּעֲנִיּוֹת>
לְפָנָיו אֲסוּר, לְאַתְרֵיו מִתָּר.
רַבִּי יוֹסֵה אוֹמֵר:
לְפָנָיו וּלְאַתְרֵיו אֲסוּר.
”דִּילָא לְהַתְעַנָּא”,

לפניו ולאחריו מתר ;
רבי יוסה אומר :
לפניו אסור, ולאחריו מתר.

[תלמוד]

מתניתה דרבי מאיר, דרבי מאיר אומר :
"די לא למספד", אסור להתענות,
ו"די לא להתענאה", מתר בהספד,
ו"די לא" סתם כ"די לא להתעניה".
אמר רבי יונה :

"אלין יומיא די לא להתעניא בהון, <פתיחת מגילת תענית>
מקצתהון די לא למספד בהון".
אמר רבן שמעון בן גמליאל :
מה תלמד לומר "בהון" "בהון", שתי פעמים ?
אלא מלמד שתלילה מתר והיום אסור,

כתב דתני :
להן אנש דיהנוי עלוהי אפר בצלו.
אמר רבי יוסה בירבי בון :
שהוא צריך להזכיר מבפערב.
ואתא פיי דאמר רבי זעורה בשם רב חונה :
אומרה כלילי שבת וכיומו.

מתניתה או באחד עשר כרבי יוסה,
או בשנים עשר כרבי מאיר.
נקשיא על דרבי מאיר.
לא כן תני :

"בתרין עשר ביה יום טרין" !
ואמר רבי יעקב בר אחא :
בטל יום טרין, יום שנהרג לוליגוס ופפוס.
בתלת עשר ביה יום ניקנור.
מהו יום ניקנור ?

שלטון משל מלכות יון היה עובר לאלפסנדריא,
ראה את ירושלים וחרף וגדף ונאץ ואמר,
"בשוי בשלום אתן את המגדל הזה".
ויצא אליו אחד משלביית חשמוני,
והיה הורג בחילותיו,

עד שהגיע לקרוכין שלו. <מרכבה>
וכיון שהגיע לקרוכין שלו,
קטע את דו וחתף את ראשו,
ותחבן בעץ וכתב מלמטן :
הפה שדבר באשמה,
והיד שפשטה בגאנה,
ותלן בקונטוס נגד ירושלים.

על דעתיה דרבבי יוסה, ניקחא :
בא לוסר לפניו. <לאסור>
על דעתיה דרבבי מאיר, מה בא לוסר ?
לוסר לפניו לית ליה,
עצמו אסור מפני ארבעה עשר !
בא להודיעך שהוא מתר בהספד.
ואפלו על דרבבי יוסה לית היא מקשיה ?
לא כן תני :
"בתרין עשר ביה יום טרין !
אמר רבי יעקב בר אבא :
בטל יום טרין יום שנהרג לולינוס ופפוס".

בארבעה עשר ובחמשה עשר,
פוריא, די לא למספד.
בשית עשר ביה,
שריו למבני שור ירושלם, די לא למספד.
על דעתיה דרבבי מאיר, ניקחא,
בא לוסר עצמו.
על דעתיה דרבבי יוסה, מה בא לוסר ?
לוסר עצמו ?
לית ליה עצמו אסור מפני חמשה עשר ?
בא להודיעך שהוא אסור בהספד.

בשבעת עשר ביה,
קמון עממיא על פלטת ספריא
במדינת כלקיס ובית זבדין ונהנה פרקן.
על דעתיה דרבבי מאיר ניקחא,
בא לוסר עצמו.
על דעתיה דרבבי יוסה, מה בא לוסר ?
לוסר עצמו ?
לית ליה עצמו אסור מפני ששה עשר ?
אמר רבי יוסה :
פל אלין מליא לא מסיען ולא תברן,
לא על דרבבי מאיר ולא על דרבבי יוסה
לא בא אלא למנות ימים שנעשו בהן נסים לישראל.
תדע לך שהוא כן, דתנינן :
בריש ירחא דניסן דיתקן תמידא די לא למספד.
בלא כף, אינו אסור מחמת ראש חדש ?
אבל בשפתות ובקמים טובים,
מתעניין לפניהן ולאחריהן.
מה ראית לתקל באלו ולהחמיר באלו ?
שאלו דברי תורה,
ואין דברי תורה צריכין תזוק,
ואלו דברי סופרים,
ודברי סופרים צריכין תזוק.

תְּבַאֲבֵת אָמַר,
 עַד שֶׁלֹּא בְּטִלָּה מְגִלַּת תְּעֻנִּית,
 אֲבָל מִשֶּׁבִּטְלָה מְגִלַּת תְּעֻנִּית, בְּטָלוּ כָּל אֱלוֹ.
 רַבִּי יוֹנָתָן וְרַבִּי יוֹנָתָן, תְּרִיהוֹן אָמְרִין:
 בְּטִלָּה מְגִלַּת תְּעֻנִּית.
 רַבִּי בָּא וְרַבִּי סִימּוֹן, תְּרִיהוֹן אָמְרִין:
 בְּטִלָּה מְגִלַּת תְּעֻנִּית
 רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוִי אָמַר:
 בְּטִלָּה מְגִלַּת תְּעֻנִּית.
 אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:
 אָמַש הָיִיתִי שׁוֹנֵה:
 מַעֲשֵׂה שְׁגָזְרוּ תְּעֻנִּית בְּחִנְכָּה בְּלוֹד,
 וְאָמְרוּ עָלָיו עַל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר שְׁסַפֵּר,
 וְעַל רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ שְׁרָחֵץ.
 אָמַר לְהֵם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ:
 "צְאוּ וְהִתְעַנּוּ עַל מָה שֶׁהִתְעַנִּיתֶם!"
 וְאַתָּה אָמַר בְּטִלָּה מְגִלַּת תְּעֻנִּית!
 אָמַר רַבִּי בָּא:
 וְאַפְלוּ תִימַר בְּטִלָּה מְגִלַּת תְּעֻנִּית,
 חִנְכָּה וּפְוֵרִים לֹא בְּטָלוּ.
 מְלִיהוֹן דְּרַבְּנִין אָמְרִין בְּטִלָּה מְגִלַּת תְּעֻנִּית
 רַבִּי יוֹנָתָן צָיִים כָּל עֲרוּבַת רִישׁ שְׁתָּא.
 רַבִּי אַבּוֹן צָיִים כָּל עֲרוּבַת שְׁבָא.
 רַבִּי זְעוּרָה צָם תְּלַת מְאֹן צוּמִין,
 וְאִית דְּאָמְרִי תִשַׁע מְאֹן,
 וְלֹא חָשׁ לְמְגִלַּת תְּעֻנִּית.
 רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא מְפָקֵד לְסַפְרֵיא:
 אֵן אַתָּת אַתָּא מִשְׁאַלְוִינְכוֹן, אָמְרוּן לָהּ:
 כִּפְל מִתְּעַנִּין, חוּץ מִשְׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים,
 וְרָאשֵׁי חֲדָשִׁים וְחָלוּ שְׁלֹמוֹעַד וְחִנְכָּה וּפְוֵרִים.

[תְּעֻנִּיּוֹת ב, טו]

מִתְּנִיָּתָה.

אֵין גּוֹזְרִין תְּעֻנִּית עַל הַצָּבוּר בְּתַחֲלָה בְּחִמִּישֵׁי,
 שֶׁלֹּא לְהַפְקִיעַ אֶת הַשְּׁעָרִים;
 אֲלֹא שְׁלֹשׁ תְּעֻנִּיּוֹת הָרֵאשׁוֹנוֹת,
 שְׁנֵי וְחִמִּישֵׁי וְשְׁנֵי,
 וְשְׁלוֹשׁ שְׁנִיּוֹת,
 חִמִּישֵׁי וְשְׁנֵי וְחִמִּישֵׁי.
 רַבִּי יוֹסֵה אֹמַר:
 כִּשְׁם שְׁאֵין הָרֵאשׁוֹנוֹת בְּחִמִּישֵׁי,
 כֵּן לֹא שְׁנִיּוֹת וְלֹא אַחֲרוֹנוֹת.

[תְּלִמוּד]

שמעון בר בא אָמר:
אַתָּא עובדָה קמי רבי יוחנן,
והורי כרבי יוסה.
והנה רבי אלעזר מצטער, אָמר:
שבקין סתמא ועבדין פּיחידא!
אשכח תני לה רבי חיה בשם רבי מאיר.
כּד שמע דתני לה רבי חיה בשם רבי מאיר, אָמר:
יאות סבא ידע פרקי גרמה.

רבי מנא בעא קמי רבי יודן:
לא כן אָמר רבי חזקיה,
רבי אבהו בשם רבי לעזר:
כל מקום ששנה רבי מחלקת,
וחזר ושנה סתם, הלכה כסתם?
אָמר ליה:
לא רבי, הלמא חורן.
מה אן הן דאשכח רבי מתני מחלקת,
וחזר ושנה סתם, הלכה כסתם,
אתר דלא אשכח רבי מתני מחלקת,
אלא אחרים שנו מחלקת ורבי שנה סתם,
לא כל שכן שתהא הלכה כסתם?
ואתא רבי חזקיה, רבי יעקב בר אבא,
רבי שמעון בר בא בשם רבי לעזר:
ואפלו אחרים שנו מחלקת ורבי שנה סתם,
הלכה כסתם.
ולמה הוא מורי לה פּיחידא?
רבי שמואל בר ינא בשם רבי אחא:
הדא דאת אָמר, בשאין מחלקת אצל סתם,
אבל אם יש מחלקת אצל סתם,
לא בדא הלכה כסתם. <לא בזאת אמרו>
רבי יוסה בירבי בון בשם רבי אחא:
הדא דאת אָמר, ביחיד אצל יחיד
אבל ביחיד אצל חכמים,
לא בדא הלכה כסתם.

[תעניות ב, טז]
מתניתה.

אין גזרין תענית בראשי חֲדָשִׁים,
בחנכה ובפורים.
ואם התחילו, אין מפסיקין.
דברי רבן גמליאל.
אָמר רבי מאיר:
אף על פי שאמר רבן גמליאל "אין מפסיקין",

מוֹדָה הוּא שְׁאִין מְשַׁלְמִין.
וְכֵן תְּשַׁעָה בְּאָב שְׁחַל לְהִיּוֹת בְּעֶרְבַּ שַׁבָּת.

[תלמוד]

כַּמָּה הִיא הַתְּחִלָּה?

רַבִּי בָּא אָמַר:

אַחַת.

רַבִּי יוֹסֵה אָמַר:

שְׁתֵּים.

וְכֵן נִפְקַע עוֹבְדָא כְּהָדָא דְרַבִּי בָּא.

וּבְמָה קוֹרִין?

רַבִּי יוֹסֵה אָמַר:

קוֹרִין בְּרִכּוֹת וּקְלָלוֹת.

אָמַר לִיָּה רַבִּי מְנָא:

בְּגִין מוֹדְעָתָן דְּהוּא תְּעִיבָא,

רַבִּיעִין עַל מְעִיָּהוּן?

וְלֹא יָדְעִין דְּהוּא תְּעִיבָא?

אָמַר לִיָּה:

לְהוֹדִיעֵן שְׁקוֹרִין בְּרִכּוֹת וּקְלָלוֹת.

רַבִּי יוֹדֵן קְפוּדְקָא אָמַר קָמִי רַבִּי יוֹסֵה,

בְּשֵׁם רַבִּי יוֹדָה בַּר פְּזִי:

קוֹרִין בְּרֹאשׁ חֲדָשׁ.

קָם רַבִּי יוֹסֵה עִם רַבִּי יוֹדָה בַּר פְּזִי,

אָמַר לִיָּה:

אַתְּ שְׂמַעְתָּ מִן אַבּוּדָא הָדָא מַלְתָּא?

אָמַר לִיָּה:

אַבָּא לָא אָמַר כֵּן,

אַלָּא בְּעִינֵי טַב,

עַל יְדֵי דְאַנּוּן יָדְעִין דְּהוּא רִישׁ יַרְחָא,

הֵן קוֹרִין בְּרֹאשׁ חֲדָשׁ,

וּשְׂאָר כָּל הַמְּקוֹמוֹת קוֹרִין בְּרִכּוֹת וּקְלָלוֹת.

תְּנִי:

תְּשַׁעָה בְּאָב שְׁחַל לְהִיּוֹת עֶרְבַּ שַׁבָּת,

אוֹכֵל אֶפְלוֹ בִּיצָה אַחַת וְשׁוֹתָה אֶפְלוֹ כּוּס אֶחָד,

כְּדֵי שְׁלֹא יִכְנָס לְשַׁבָּת מְעַנָּה.

דְּבַרֵּי רַבִּי יוֹדָה.

רַבִּי יוֹסֵה אוֹמַר:

מִתְּעַנָּה וּמְשַׁלִּים.

רַבִּי זְעוּרָה בְּשֵׁם רַב יְהוּדָה,

רַבִּי בָּא, רַבִּי אֵימִי בַּר יְחִזְקִאל בְּשֵׁם רַב:

הִלְכָה כָּמִי שְׁהוּא אוֹמַר "מִתְּעַנָּה וּמְשַׁלִּים".

וְלָמָּה לֹא אָמַר "הִלָּכָה כְּרַבֵּי יוֹסֵה" ?
אֵית תַּנִּי תַנִּי וּמְחַלֵּף דְּבַרְי תְּכַמִּים.
רַבִּי זְעוּרָה בְּשֵׁם רַב חוּנָּה:
וְאָפְלוּ יַחֲדָי שְׁגֹזֵר עַל עֲצָמוֹ תַעֲנִית בְּעָרֵב שַׁבָּת,
מִתְעַנָּה וּמִשְׁלִים.

כִּהְדָּא רַבִּי בִּירֵי הָוָה יְתִיב קָמִי רַבִּי יִסָּא,
בְּעָא מִילָף מִנִּי הָדָן עוֹבְדָה.
אָמַר לֵיהּ:

נְמֻטִי בֵּיתָא צִיבְחָד ? <אָגִיעַ לְבֵית מַעֲט>
אָמַר לֵיהּ:

רַמְשָׁא הוּא ? <וּכִי עָרֵב הוּא>
אָמַר לֵיהּ : <רַבִּי יִסָּא>

אֵת בְּתַעֲנִי ?

אָמַר לֵיהּ : <רַבִּי יִסָּא>
אֵית גְּבִי תוֹרְמוֹסִין.

אָמַר לֵיהּ : <רַבִּי יִסָּא>

וּמִשְׁלִימִין כְּרַבֵּי יוֹסֵה.